



*Наукoвi перспективи*  
Видавничa група



# MODERNI ASPEKTY VEDY

*v rámci publikacni skupiny  
Scientific Publishing Group*

*Svazek XXXIII mezinarodni  
kolektivni monografie*

*Ceska republika  
2023*



*Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Česká republika)*  
*Středoevropský vzdělávací institut (Bratislava, Slovensko)*  
*Národní institut pro ekonomický výzkum (Batumi, Gruzie)*  
*Al-Farabi Kazakh National University (Kazachstán)*  
*Institut filozofie a sociologie Ázerbájdžánu Národní akademie věd (Baku, Ázerbájdžán)*  
*Institut vzdělávání Ázerbájdžánské republiky (Baku, Ázerbájdžán)*  
*Batumi School of Navigation (Batumi, Gruzie)*  
*Regionální akademie managementu (Kazachstán)*  
*Veřejná vědecká organizace „Celokrajinské shromáždění lékařů ve veřejné správě“ (Kyjev, Ukrajina)*  
*Nevládní organizace „Sdružení vědců Ukrajiny“ (Kyjev, Ukrajina)*  
*Univerzita nových technologií (Kyjev, Ukrajina)*

*v rámci publikační skupiny Publishing Group „Vědecká perspektiva“*

# MODERNÍ ASPEKTY VĚDY

*Svazek XXXIII mezinárodní kolektivní monografie*

Česká republika

2023

*International Economic Institute s.r.o. (Czech Republic)*  
*Central European Education Institute (Bratislava, Slovakia)*  
*National Institute for Economic Research (Batumi, Georgia)*  
*Al-Farabi Kazakh National University (Kazakhstan)*  
*Institute of Philosophy and Sociology of Azerbaijan National Academy of Sciences (Baku, Azerbaijan)*  
*Institute of Education of the Republic of Azerbaijan (Baku, Azerbaijan)*  
*Batumi Navigation Teaching University (Batumi, Georgia)*  
*Regional Academy of Management (Kazakhstan)*  
*Public Scientific Organization "Ukrainian Assembly of Doctors of Sciences in Public Administration" (Kyiv, Ukraine)*  
*Public Organization "Association of Scientists of Ukraine" (Kyiv, Ukraine)*  
*University of New Technologies (Kyiv, Ukraine)*

*within the Publishing Group "Scientific Perspectives"*

# MODERN ASPECTS OF SCIENCE

*33- th volume of the international collective monograph*

Czech Republic  
2023



UDC 001.32: 1/3] (477) (02)

C91

Vydavatel:

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.  
se sídlem V Lázních 688, Jesenice 252 42  
IČO 03562671 Česká republika  
Zveřejněno rozhodnutím akademické rady

Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. (Zápis č. 45/2023 ze dne 10. červenec 2023)



*Monografie jsou indexovány v mezinárodním vyhledávací Google Scholar*

#### **Recenzenti:**

**Karel Nedbálek** - doktor práv, profesor v oboru právo (Zlín, Česká republika)

**Markéta Pavlova** - ředitel, Mezinárodní Ekonomický Institut (Praha, České republika)

**Humeir Huseyn Akhmedov** - doctor of pedagogical sciences, professor (Baku, Azerbaijan);

**Iryna Zhukova** - kandidátka na vědu ve veřejné správě, docentka (Kyjev, Ukrajina)

**Yevhen Romanenko** - doktor věd ve veřejné správě, profesor, ctěný právník Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

**Oleksandr Datsiy** - doktor ekonomie, profesor, čestný pracovník školství na Ukrajině (Kyjev, Ukrajina)

**Jurij Kijkov** - doktor informatiky, dr.h.c. v oblasti rozvoje vzdělávání (Teplice, Česká republika)

**Vladimír Bačišin** - docent ekonomie (Bratislava, Slovensko)

**Peter Ošváth** - docent práva (Bratislava, Slovensko)

**Oleksandr Nepomnyashy** - doktor věd ve veřejné správě, kandidát ekonomických věd, profesor, řádný člen Vysoké školy stavební Ukrajiny (Kyjev, Ukrajina)

**Dina Dashevskaya** - geolog, geochemik Praha, Česká republika (Jeruzalém, Izrael)

#### **Tým autorů**

C91 Moderní aspekty vědy: XXXIII. Díl mezinárodní kolektivní monografie / Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o.. Česká republika: Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o., 2023. str. 278

Svazek XXXIII mezinárodní kolektivní monografie obsahuje publikace o: utváření a rozvoji teorie a historie veřejné správy; formování regionální správy a místní samosprávy; provádění ústavního a mezinárodního práva; finance, bankovníctví a pojišťovnictví; duševní rozvoj osobnosti; rysy lexikálních výrazových prostředků imperativní sémantiky atd.

*Materiály jsou předkládány v autorském vydání. Autoři odpovídají za obsah a pravopis materiálů.*

© Mezinárodní Ekonomický Institut s.r.o. , 2023  
© Publishing Group „ Vědecká perspektiva “, 2023  
© autoři článků, 2023





**ODDÍL 9. SOCIOLOGIE**

*§9.1 СОЦІОЛОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА (Бержанір А.Л., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)* **213**

**ODDÍL 10. INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE** **224**

*§10.1 ТРИВИМІРНА ГРАФІКА ТА МОДЕЛЮВАННЯ (Маєвський О.В. Поліський національний університет)*





## ODDÍL 9. SOCIOLOGIE

### §9.1 СОЦІОЛОГІЧНА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА (Бержанір А.Л., Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини)

**Вступ.** Важливим чинником прогресивного розвитку демократичної країни є взаємодія держави, різноманітних інститутів громадянського суспільства і бізнесу. Концептуальною основою цієї єдності виступає спільність інтересів – метою державної влади завжди повинно бути забезпечення і гармонізація запитів та інтересів громадян; спільнота дбає про належний рівень і якість життя, а бізнес прагне ефективності і зростання прибутків.

У сучасних умовах вирішення соціальних проблем із врахуванням пропозицій населення не тільки органами влади, але і за власний кошт приватних компаній на основі комерційних технологій є ключовим пріоритетом у функціонуванні соціальної сфери. Загальний принцип гармонізації інтересів бізнесу, держави і громадян полягає у формуванні та реалізації ефективних соціально-управлінських рішень.

Учені забезпечують теоретичне осмислення процесів інтеграції держави і бізнесу з вирішення соціальних проблем. Зарубіжні науковці Т. Веблен, П. Друкер, Р. Кантільон, А. Керолл, Ф. Котлер, Р. Коуз, М. Мейер, Д. Норт, Р. Райфф, Л. Фабіус, Р. Фішер, М. Фрідман, Р. Хейвуд, С. Холмс, Т. Шеллінг, Й. Шумпетер розробили концептуальне розуміння інституційних засад соціального партнерства.

Сутнісні особливості взаємопов'язків інститутів держави і приватного сектора у контексті сучасних тенденцій функціонування ринкової економіки досліджували вітчизняні





учені О. Амоша, П. Бурковський, З. Варналій, Ю. Вдовенко, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Гриценко, О. Дергачов, А. Колодій, А. Колот, П. Леоненко, П. Надолішній, О. Пасхавер, І. Рейтерович, В. Сікора, О. Сушко, С. Телешун, А. Чухно, С. Юрій та інші.

Разом з тим, пошук оптимальних шляхів вирішення проблем взаємодії влади, бізнесу і суспільства потребує подальшої наукової інтерпретації інноваційного механізму гармонізації взаємовідносин соціуму та бізнесу як важливої рушійної сили розвитку країни.

**Виклад основного матеріалу.** Розвиток суспільства на засадах демократії характеризується істотним посиленням ролі недержавних організацій і громадянського суспільства у пошуку шляхів вирішення соціальних проблем. За таких умов змінюються не тільки правові основи функціонування держави, але й соціокультурні норми комунікації та спілкування, трансформуються та з'являються нові моделі соціальної поведінки. У цьому аспекті варто звернути увагу на розвиток соціального партнерства як нового явища суспільного життя.

Діяльність суспільства як системоутворюючої рушійної сили спрямована на започаткування умов для ефективного спільного функціонування і розвитку держави і бізнесу в інтересах громадян шляхом формування цільових орієнтирів розвитку. У зв'язку із цим існує необхідність формування консолідованих структур, які є структурними компонентами громадянського суспільства. Їх завданням повинно бути виявлення істотного впливу на функціонування як органів влади, так і бізнес-структур щодо формування комунікацій та вироблення ключових позицій з вирішення проблем соціального розвитку суспільства.

Досвід західних країн свідчить про те, що соціальне партнерство є важливим інститутом, який сприяє





поліпшенню життя людей, є гарантією соціальної злагоди і прогресу суспільства, забезпечує запобігання соціально-економічних конфліктів тощо.

Досягнення цілей розвитку, успішна трансформація економічної системи і соціальної сфери передбачає використання ефективних механізмів взаємодії між державою та бізнесом, які спрямовані на координацію їх дій, урахування інтересів підприємців і різноманітних соціальних верств і прошарків під час формування та здійснення соціально-економічної політики.

Досліджуючи соціологічну сутність феномена соціального партнерства, потрібно, передусім, проаналізувати різноманітні підходи учених до визначення його характеристик, механізмів, форм прояву у межах соціуму. Вивчення наукових публікацій щодо проблеми соціального партнерства показує різноманітність його розуміння, обумовленого як відмінностями у концептуальних підходах, так і рівнями його наукового аналізу на основі різних критеріїв. Науковці, перш за все, виокремлюють сутнісні характеристики соціального партнерства, сфери його реалізації, чинники, що є свідченням його багатофункціональності.

Вітчизняний учений А. Кудряченко вважає [1], що соціальне партнерство – це дієва форма регулювання соціально-трудова відносин, яка постала внаслідок еволюції суспільства і в результаті якої непримиримі класові протистояння трансформуються у протиріччя та конфлікти значно нижчого рівня, що вирішуються організаціями-профспілками і об'єднаннями роботодавців за умов контролю держави [1].

В. Алексейчук стверджує [2], що для успішного виконання своїх суспільних функцій система соціального партнерства повинна включати в себе такі елементи:







– сукупність постійних і тимчасових двох-, трьох- і багатосторонніх органів, що формуються представниками різних груп, прошарків, класів (у випадку соціально-трудового партнерства – найманих працівників та роботодавців), а також виконавчої влади і здійснюють взаємодію між ними на різних рівнях регулювання соціально-економічних відносин (національному, регіональному, галузевому, рівні підприємств та їх підрозділів);

– сукупність різних спільних документів (колективних договорів, угод, рішень, ухвал тощо), які ці органи схвалюють на основі взаємних консультацій, переговорів між зацікавленими сторонами і беруть до виконання;

– відповідні традиції, форми взаємодії, співвідношення вказаних органів і порядок, послідовність розробки й виконання, пріоритетність документів, які вони приймають [2].

І. Лебедев [3] підкреслює специфіку соціального партнерства як особливого інституту ринкової економіки і соціальної правової держави, який виконує функції регулювання різних аспектів трудових відносин, забезпечує розв'язання трудових спорів, конфліктів і суперечностей, сприяє збереженню миру і злагоди у суспільстві. Воно має стратегічний характер, оскільки дозволяє сформувавши і безконфліктно реалізувати довгострокові завдання уряду, спрямовані на забезпечення соціально-економічного розвитку [3].

У науковій літературі [1] на основі аналізу практики соціального партнерства у розвинених країнах обґрунтовано його сутність як багатовимірного суспільного явища:

– по-перше, система соціального партнерства уособлює загальносуспільну ідеологію співробітництва найманих працівників з роботодавцями, коли перші не посягають на





основи існуючого ладу, а намагаються шляхом реформ і переговорів поліпшити своє становище;

– по-друге, система соціального партнерства може ефективно функціонувати тільки за умов економічного розвитку, а тому вона є атрибутом успішних демократичних країн. Дієвість соціального партнерства зростає тоді, коли держава дотримується активної соціальної політики в інтересах більшості населення; коли розвиненими є консенсусні форми демократії та інститути громадянського суспільства, що забезпечують представництво інтересів різних соціальних груп; коли організації найманих працівників (партії, профспілки) мають достатню силу і користуються належним авторитетом у суспільстві;

– по-третє, узгодження інтересів найманих працівників і роботодавців у сфері соціально-трудових відносин здійснюється шляхом переговорів і завершується укладанням колективних договорів і угод. Іншими словами, невід'ємною характеристикою системи соціального партнерства є колективно-договірне регулювання соціально-трудових відносин на етапі загальнонаціонального розвитку [1].

Соціологічний підхід до розуміння процесів виникнення та розвитку соціального партнерства полягає у тому, що основні суб'єкти – власники бізнесу і наймані працівники не можуть реалізувати свої потреби та інтереси один без одного, без комунікації. Роботодавці не зможуть отримати значний прибуток, а працівники не зможуть здобути необхідні засоби для життя, якщо не об'єднаються на основі спільного інтересу. Разом з тим, одночасно їх ролі та функції є різними, що призводить до істотних відмінностей у їх становищі та особистих і групових інтересах. За таких умов виникає усвідомлення необхідності забезпечення оптимально можливого збалансування інтересів цих суб'єктів шляхом застосування політики соціального партнерства.





Отже, у широкому сенсі соціальне партнерство, будучи однією з форм соціальної взаємодії, забезпечує досягнення цілей, оптимальний баланс потреб та інтересів різних суб'єктів соціальної взаємодії.

Можна стверджувати, що соціальне партнерство є системою розвинених суспільних відносин, які забезпечують узгодження і захист інтересів працівників, підприємців, соціальних груп, верств і прошарків, створених ними громадських організацій, органів державної влади, місцевого самоврядування на підставі угод, договорів, досягнення консенсусу за значущими напрямками соціально-економічного розвитку.

Використання терміну соціального партнерства є доречним в аспекті визначення відносин держави і бізнесу на макрорівні на основі дії його найголовніших сутнісних характеристик:

- добровільності;
- взаємної вигоди;
- відповідальності;
- системності;
- багатоманітності;
- відкритості і прозорості.

У соціологічному вимірі головним результатом соціального партнерства повинно бути досягнення соціальної злагоди та гармонії у суспільстві, унеможливлення соціальних конфліктів, а також максимальне сприяння суспільному та індивідуальному розвитку.

Критеріями коцептуалізації соціального партнерства можна вважати, по-перше, інституційність сторін, які здійснюють діяльність на засадах партнерства; по-друге, рівень відповідальності, організованості, впливовості учасників цього процесу. Соціальне партнерство у цій матриці представляється партнерством конкретних соціальних





інститутів, різноманітних організаційних структур, які є складовими елементами суспільного механізму.

Значущим також є науковий дискурс щодо чинників, засад, умов, які виявляють вплив на об'єктивацію цього феномену. Класична інтерпретація соціального партнерства передбачає його існування і розвиток за наявності двох найголовніших передумов:

– економічної – економічна система держави повинна базуватися на функціонуванні ринкових відносин і приватної власності, оскільки соціальне партнерство – це специфічний тип соціально-трудова відносин, властивий ринковому суспільству, що забезпечує оптимальний баланс реалізації інтересів соціальних груп (передусім, найманих працівників та роботодавців);

– політичної – наявністю в країні громадянського суспільства, тому що соціальне партнерство неможливе без активної участі громадськості.

Соціальне партнерство, вказують В. Круглов та А. Раєнко [4], є механізмом устрою й розвитку демократичної держави, в основі якого лежить рівність інтересів суб'єктів суспільних відносин, їх відповідальність і справедливість. Політичні дії в соціальній державі спрямовані на забезпечення умов, які гарантують захист, охорону й вільний розвиток громадян. На основі цього визнається потреба в гарантуванні з боку суспільства прав людини, а це, у свою чергу, визнає необхідність соціального співробітництва. Тільки орієнтуючись на суспільні взаємовідносини за активної участі їх суб'єктів можуть бути в повному обсязі реалізовані функції соціальної держави, підкріплені законодавчо.

У суспільній свідомості взаємини бізнесу, влади і суспільства сприймаються як такі, що мають, передусім, конвенційний характер, тобто передбачають наявність і





виконання всіма трьома сторонами взаємних зобов'язань. Вимоги, які ставить суспільство до бізнесу, передбачають активізацію діяльності держави зі створення сприятливого інституційного середовища для розвитку бізнесу та вимагають вироблення нових підходів до взаємодії влади і бізнесу як рівноправних партнерів.

З метою максимального забезпечення ефективної соціально-економічної діяльності господарюючих суб'єктів, центральна позиція у рішенні цієї проблеми має належати процесу інституціоналізації, який визначає межі можливих і гранично допустимих дій суб'єктів економічної діяльності. Крім того, не можна не погодитися з тим, що створення інституційних засад є необхідним атрибутом і в соціальному житті суспільства. Саме існування і розвиток в інституційних формах дозволяє певним діям трансформуватися в інтегрований процес, що забезпечує життєдіяльність суспільства і його структурних елементів [5].

Реалізація взаємодії бізнесу, влади і суспільства повинна мати взаємовигідний характер для усіх учасників. У цьому зв'язку стратегією соціального партнерства слід вважати формування владою, бізнесом та громадськими організаціями на взаємовигідній основі умов для ефективної реалізації заходів із соціального розвитку певної території (як правило, у регіонах розташування підприємницьких структур).

Найголовнішим принципом соціального партнерства можна вважати максимальне врахування інтересів, найбільшою мірою соціальних та економічних, кожного з партнерів, їх узгодження і реалізація. Суспільство може розвиватися гармонійно і безконфліктно тільки в умовах узгодженості інтересів громадян, компаній, держави.

Разом з тим, закономірності суспільного розвитку свідчать про те, що у країні не може бути повної єдності





соціально-економічних інтересів, тому що різні соціальні групи займають своє специфічне становище у структурі суспільства. Цінність соціального партнерства як суспільного феномену полягає у тому, що воно, визнаючи неоднаковість інтересів окремих соціальних груп, одночасно передбачає усвідомлення ними взаємозалежності і неможливості існувати одне без одного.

Здійснення соціального партнерства означає надання різним соціальним спільнотам права брати участь у вирішенні важливих життєвих проблем, у формуванні громадської думки, процесах прийняття рішень тощо. У цьому, на наш погляд, і полягає головне призначення соціального партнерства – забезпечувати реалізацію різноманітних інтересів із їх обов'язковим врахуванням у процесі прийняття узгоджених рішень.

У розрізі аналізу сутності інституту соціального партнерства необхідно звернути увагу на той факт, що вказана категорія характеризується цілим спектром шаблів у межах своєї правової природи: суспільний характер, тип мислення, напрям соціальної політики, інституційне явище, спосіб співіснування та врегулювання взаємовідносин, система відносин і взаємодії суб'єктів соціального діалогу, взаємозумовленість публічного інтересу та інтересів учасників партнерських відносин та ін. Нам видається прийнятною позиція, відповідно до якої це є добровільною взаємодією незалежних і рівноправних суб'єктів соціальної політики щодо узгодження інтересів держави та громадянського суспільства з метою виконання соціальної функції, вирішення проблем у соціальній сфері, підвищення соціальної відповідальності суб'єктів соціального діалогу [6].

Реалізація політики соціального партнерства стосується не лише сфери економічної діяльності або соціально-трудових відносин. Її здійснення передбачає участь у



вирішенні нагальних проблем персоналу компаній, представників населених пунктів, територій, громадських організацій, які презентують інтереси різних соціальних груп, верств та місцевого самоврядування.

З метою створення ефективної системи впровадження ідей і принципів соціального партнерства потрібно сформувати ієрархічно побудовану структуру: інститути – методи – механізми. Особлива увага повинна бути надана питанням створення правових засад, правил, стандартів, документів співпраці, визначення критеріїв і способів моніторингу ефективності, проблем інформаційної відкритості і зворотного зв'язку тощо.

Виходячи з цього, механізм соціального партнерства, який уособлює об'єднання інтересів громадян, підприємців і держави навколо головних цілей полягає у тому, що:

– держава бере на себе відповідальність не тільки за власне виконання соціальних гарантій громадянам, але і за сприяння участі бізнесу у вирішенні соціальних проблем;

– забезпечення балансу між підприємцями і суспільством досягається завдяки принципу їх соціально відповідальної поведінки, що стає основою суспільної підтримки їх інтересів, цілей, дій.

**Висновки.** Науковий аналіз основних інтерпретацій соціального партнерства показує наявність різноманітності його об'єктивних характеристик. Це можна пояснити багатоаспектністю цього важливого соціального феномену, значною суб'єктивністю його реалізації, широким спектром проявів. Соціологічна сутність соціального партнерства полягає у розумінні його як системи взаємодії між різними соціальними суб'єктами, що забезпечує узгодження інтересів цих суб'єктів.

Підприємці, громадяни, державна влада і місцеве самоврядування зацікавлені у розвитку виробництва,



збереженні робочих місць, гідній заробітній платі, поліпшенні умов праці, розвитку соціальної інфраструктури. Тому узгодження, взаємне врахування та координація інтересів є найбільш значущими цілями і в той же час найважливішими принципами життєздатності таких партнерських відносин.

### Список використаних джерел:

1. Кудряченко А. І. Соціальне партнерство: європейський досвід і Україна. *Стратегічні пріоритети*. 2008. № 3(8). С. 132–141. URL: <http://sp.niss.gov.ua/content/articles/files/16-1445000670.pdf> (дата звернення: 28.06.2023).

2. Алексейчук В. В. Формування та розвиток системи соціально-трудового партнерства в Україні. URL: [http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc\\_gum/Dtr\\_du/20.pdf](http://www.archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Dtr_du/20.pdf) (дата звернення: 30.06.2023).

3. Лебедев І. В. Соціальне партнерство як засіб подолання економічної кризи. *Економіка та держава*. 2009. № 4. С. 12-15. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde\\_2009\\_4\\_5](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2009_4_5) (дата звернення: 1.07.2023).

4. Круглов В. В., Раєнко А. В. Становлення та розвиток соціального партнерства в підприємницькій діяльності. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2016. № 3 (2). С. 40–45. URL: [https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/6718/1/piprp\\_2016\\_3%282%29\\_\\_10.pdf](https://dspace.khadi.kharkov.ua/dspace/bitstream/123456789/6718/1/piprp_2016_3%282%29__10.pdf) (дата звернення: 1.07.2023).

5. Бержанір А. Л. Інституційна підтримка соціальної відповідальності бізнесу як необхідна передумова його розвитку. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. №1. С. 12–14. URL: <http://efp.in.ua/uk/journal-item/148> (дата звернення: 2.07.2023).

6. Галіцина Н. В. Інститут соціального партнерства: сутність, правові основи та перспективи розвитку в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2015. № 18. Т. 1. С. 54–58. URL: [http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc18/part\\_1](http://vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc18/part_1) (дата звернення: 2.07.2023).

